

- Sveitarfélögin – mismunandi eins og þau eru mörg

Sveitarfélögin – mismunandi eins og þau eru mörg

Íslensk sveitarfélög eru 75 talsins og eru þau mismunandi eins og þau eru mörg. Fjölmennasta sveitarfélagið telur um 37% af íbúafjölda landsins en hið fámennasta, Árneshreppur á Ströndum, taldi 52 íbúa í upphafi þessa árs. Landfræðilega er munur sveitarfélaganna ekki minni, hið stærsta að flatarmáli, Fljótsdalshérað, er t.d. þrjátíu og þrisvar sinnum stærra en höfuðborgin.

Fjárhagslega er staða þeirra ekki síður ólík. Sum standa mjög vel að vígi á meðan önnur hafa þurft að endursemda við lánveitendur sína. Frá hruni hafa mörg sveitarfélög og fyrirtæki þeirra ráðist í aðhaldsaðgerðir sem hafa skilað batnandi rekstrarafkomu, sem og endurfjármögnun erlendra lána.

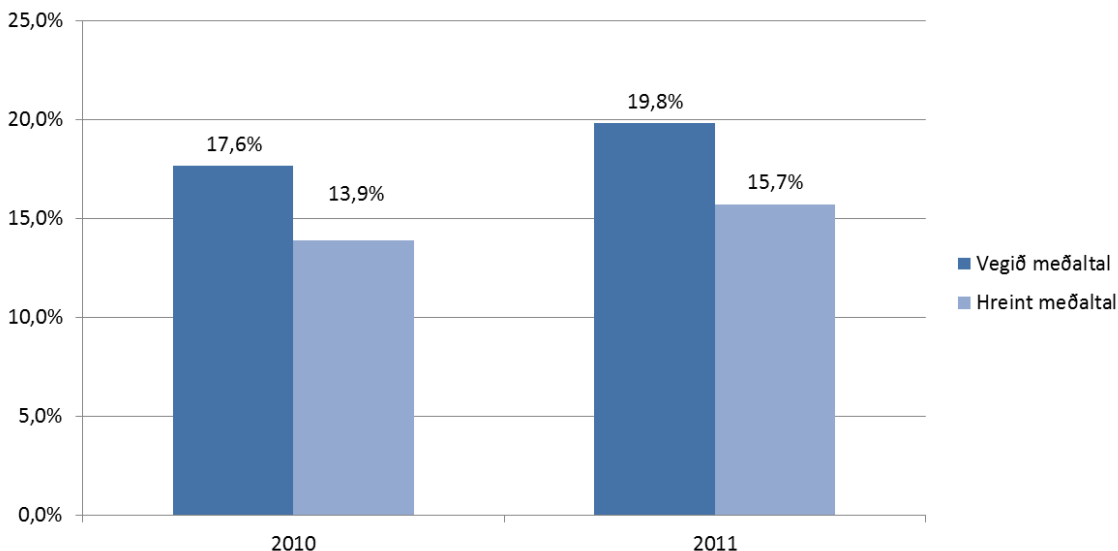
Við höfum sérstaklega skoðað uppgjör 28 stærstu sveitarféлага landsins fyrir árið 2011, en þau eiga sameiginlegt að íbúafjöldi er umfram 1.500 manns. Samtals eru íbúar þessara sveitarféлага 296.000 talsins, eða 93% landsmanna. Velta þessara sveitarféлага var í fyrra 237 ma.kr. eða 15% af VLF á Íslandi og heildareignir voru í árslok 808 ma.kr. sem svarar til 50% VLF. Hér er horft til bæði A- og B-hluta uppgjöra sveitarfélaganna, sem þýðir t.d. að Orkuveita Reykjavíkur er meðtalin í reikningum Reykjavíkur en efnahagsreikningur OR var 296 ma.kr. að stærð í árslok 2011. Sá efnahagsreikningur er enda í hlutfallslegri ábyrgð sveitarfélaganna sem eiga OR; Reykjavíkurborgar (94%), Akraneskaupstaðar (5%) og Borgarbyggðar (1%). Þá eru HS Veitur inni í samstæðuuppgjöri Reykjanesbæjar, Norðurorka er inni í samstæðu Akureyrarbæjar og Orkuveita Húsavíkur með í uppgjöri Norðurþings, svo dæmi séu nefnd. Eins og fram kemur síðar í þessari samantekt lítur ríkisvaldið öðrum augum á skuldir veitufyrirtækja heldur en aðrar skuldir sveitarfélaganna við mat á fjárhagsstöðu þeirra.

Sveitarfélög í þessari samantekt – 28 fjölmennustu sveitarfélög landsins

Sveitarfélag	Íbúafjöldi	Stærð í km ²	Sveitarfélag	Íbúafjöldi	Stærð í km ²
Reykjavík	118.814	273	Borgarbyggð	3.470	4.926
Kópavogur	31.205	80	Fljótsdalshérað	3.408	8.884
Hafnarfjörður	26.486	143	Norðurþing	2.884	4.729
Akureyri	17.875	138	Grindavík	2.830	425
Reykjanesbær	14.137	145	Álftanes	2.419	5
Garðabær	11.283	71	Hveragerði	2.283	9
Mosfellsbær	8.854	185	Hornafjörður	2.143	6.280
Árborg	7.783	158	Fjallabyggð	2.035	364
Akranes	6.592	9	Ölfus	1.930	737
Fjarðabyggð	4.600	1.164	Dalvíkurbyggð	1.900	598
Seltjarnarnes	4.313	2	Rangárþing eystra	1.741	1.841
Vestmannaeyjar	4.194	17	Snæfellsbær	1.737	684
Skagafjörður	4.024	4.180	Sandgerði	1.672	62
Ísafjörður	3.755	2.379	Rangárþing ytra	1.504	3.188
			Samtals	295.871	41.676

Fjárhagsstaða sveitarfélaganna virðist nú fara batnandi. Þannig hafa auknar tekjur, aðhaldsaðgerðir og/eða sala eigna skilað hækkandi framlegð hjá sumum þeim sveitarfélögum sem hafa hvað hæstar skuldir að bera.

Framlegð af rekstri (EBITDA) samstæðu 28 sveitarfélaga 2010 og 2011 (hagnaður fyrir afskriftir/rekstrartekjur)

Heimild: Ársreikningar 28 stærstu sveitarfélaga landsins og Greiningardeild Arion banka

Nýlegar tölur um greiðsluafkomu sveitarfélaganna sem birtust í [Hagtíðindum 11. júní](#) gefa jafnframt til kynna að fjárhagsstaðan það sem af er þessu ári fari batnandi. Þessar tölur eru hins vegar ekki greindar niður á ákveðin sveitarfélög þannig að ekki er hægt að fullyrða að bætt greiðsluafkoma sé að koma fram hjá þeim sveitarfélögum sem helst þurfa á því að halda. Þá er að sjálfsögðu áhyggjuefni að greiðsluafkoman er enn neikvæð þó svo lægri fjárhæð hafi verið varið í fjárfestingar. Nú er sumarið í algleymi, sem er yfirleitt dýr tími fyrir sveitarfélögin enda bætist hópur ungmenna á launaskrá þeirra, og mikið er um framkvæmdir. Almennt er því gjaldahliðin hærri yfir sumarmánuði heldur en aðra mánuði ársins.

Fjárhagur sveitarfélaga á fyrsta ársfjórðungi 2011 og 2012

Ma.kr.	1F 2011	1F 2012	br.	2010	2011	br.
Tekjur	48,3	54,5	12,8%	192,6	210,0	9,0%
Gjöld	47,1	51,0	8,3%	184,4	195,8	6,2%
Tekjujöfnuður fyrir fjárfestingu	1,2	3,5		8,2	14,2	
% af tekjum	2,5%	6,4%		4,3%	6,8%	
Fjárfesting	4,1	3,9		21,2	19,1	
% af tekjum	8,5%	7,2%		11,0%	9,1%	
Tekjujöfnuður eftir fjárfestingu	-2,9	-0,4		-13,0	-4,9	
% af tekjum	-6,0%	-0,7%		-6,7%	-2,3%	

Heimild: Hagtíðindi og Greiningardeild Arion banka

Ný reglugerð um fjárhagsleg viðmið

Í nýjum sveitarstjórnarlögum sem tóku gildi um síðustu áramót er að finna viðmið um afkomu og fjárhagsstöðu sveitarfélaga (64. gr.). Þar kemur fram að sveitarfélög skuli haga fjármálum þannig að þau muni til framtíðar geta sinnt skyldubundnum verkefnum sínum. Af því leiðir að sveitarfélög skulu uppfylla tvö viðmið:

Í fyrsta lagi, **viðmið um jafnvægi í rekstri**. Í því felst að heildarútgjöld A- og B- hluta skuli á hverju þriggja ára tímabili ekki vera hærri en sem nemur samanlögðum reglulegum tekjum. Þriggja ára

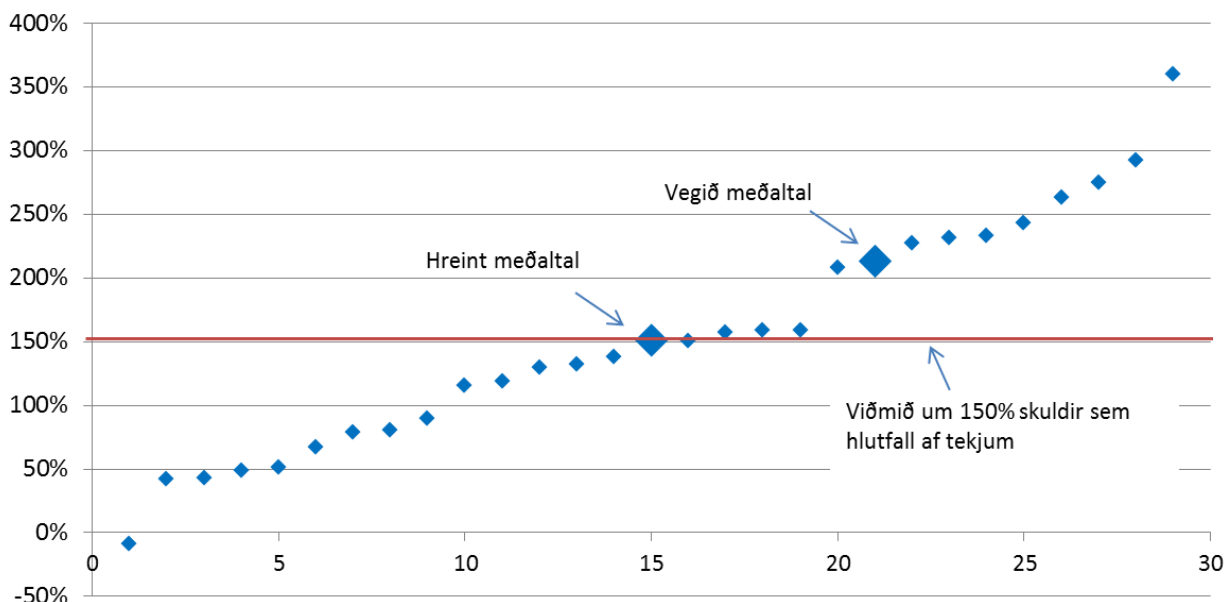
tímabilið er skilgreint sem nýliðið ár að viðbættum áætlunum yfirstandandi árs og næsta árs.

Í öðru lagi, **viðmið um skuldir og skuldahlutfall**. Í því felst að heildarskuldir og skuldbindingar samstæðu skuli ekki vera hærri en 150% af reglulegum tekjum. Þetta skulðapak er nýmæli í lögum um sveitarfélög en nánari útfærsla á því er í [reglugerð](#) sem gefin er út af innanríkisráðherra en sú reglugerð leit dagsins ljós í nýliðnum mánuði.

Viðmið um skuldir og skuldahlutfall á að taka mið af öllum skuldum og skuldbindingum með þremur undantekningum. Sú fyrsta er að núvirt langtímaleiguskuldbinding af hálfu ríkissjóðs á fasteign í eigu sveitarfélags má draga frá heildarskuldum. Önnur er að núvirtar lífeyrisskuldbindingar eftir 15 ár má draga frá heildarskuldum. Þriðja viðmiðið er að veltufjármunir dragast frá heildarskuldum og skuldbindingum.

Ljóst er að skuldastaða fjölmargra sveitarfélaga er þyngri en svo að þeim takist að ná heildarskuldum niður fyrir 150% af rekstrartekjum. Því hafa sveitarfélögin allt að tíu ár til þess að ná viðmiðunum.

**Heildarskuldir og skuldbindingar samstæðu 28 sveitarfélaga
að frádregnum veltufjármunum sem hlutfall af veltu**

Heimild: Ársreikningar 28 stærstu sveitarfélaga landsins og Greiningardeild Arion banka

Taflan hér að ofan byggir að nokkru leyti á nálgun ráðuneytisins um skuldaviðmið, þ.e. við drögum veltufjármuni frá heildarskuldum og skuldbindingum samstæðu sveitarfélaganna. Við höfum hins vegar ekki dregið frá skuldir veitufyrirtækja, leiguskuldbindingar frá ríkinu, né lífeyrisskuldbindingar til lengri tíma en 15 ára. Þessi samantekt sýnir að sveitarfélögin skulda að meðaltali 151% af tekjum sínum en 13 sveitarfélaganna (af þeim 28) skulda samtals meira en 150% tekna m.v. uppgjör ársins 2011. Í þessum 13 sveitarfélögum búa 69% landsmanna og meðal þeirra eru þrjú fjölmennustu sveitarfélög landsins og sex af þeim tíu fjölmennustu. Eitt sveitarfélag, Grindavík, er svo í þeirri öfundsverðu stöðu að kallast skuldlaust samkvæmt þessari nálgun.

Veitu- og orkufyrirtæki undanskilin

Það sem stingur í stúf við hina nýja reglugerð er að sérstök regla er sett þar fram sem fjallar um veitu- og orkufyrirtæki. Þar segir að ef heildarútgjöld allra veitu- eða/og orkufyrirtækja sem færð eru í B-hluta eru umfram 15% heildarútgjöldum eða skuldir séu umfram 30% af heildarskuldum samstæðu sveitarfélagsins skuli undanskilja þau reikningsskil við útreikning viðmiðanna. Með öðrum orðum, ef skuldastaða veitufyrirtækisins er mjög slæm skal undanskilja það við útreikning viðmiðsins. Er það æskilegt? Hér vegur þungt það sjónarmið að framkvæmdir veitufyrirtækja eru verulega kostnaðarsamar og leiða til mikillar skuldsetningar á meðan á þeim stendur, skuldsetning sem ætlunin er að vinna til

baka með rekstrarafkomu á komandi árum. Hér skiptir öllu máli að veitufyrirtækin séu sjálfbær og geti staðið í skilum um afborganir og vexti til framtíðar. Því má spyrja hvort ekki væri heppilegra að setja skilyrði um afkomu veitu- og orkufyrirtækja fyrir fjármagnsliði, samsetningu tekna og skulda í erlendri mynt og laust fé til að mæta afborgunum í stað þess að undanskilja þau með öllu.

Í lokin er rétt að ítreka að staða sveitarfélögganna er mjög mismunandi og þessi samantekt gefur aldrei fulla mynd af stöðu þeirra. T.a.m. verður í október kosið um sameiningu Álftaness og Garðabæjar en við sameiningu myndi ljúka fjárhagslegri endurskipulagningu Álftaness sem fæli í sér lækkun skulda. Í annan stað hafa sum sveitarfélög ráðist í kostnaðarsamar framkvæmdir sem vonandi skila sér til baka í auknum tekjum fyrr en seinna.

Markaðspunktar Greiningardeildar Arion banka

Ásdís Kristjánsdóttir	asdis.kristjansdottir@arionbanki.is	444-6968
Davíð Stefánsson	david.stefansson@arionbanki.is	444-6965
Fannar Jónsson	fannar.jonsson@arionbanki.is	444-6962
Hafsteinn Hauksson	hafsteinn.hauksson@arionbanki.is	444-6993
Kristrún Mjöll Frostadóttir	kistrun.frostadottir@arionbanki.is	444-6911
Stefán Broddi Guðjónsson	stefan.gudjonsson@arionbanki.is	444-6959
Þorbjörn Atli Sveinsson	thorbjorn.sveinsson@arionbanki.is	444-6973

Ábyrgðarmaður: Ásdís Kristjánsdóttir

Fyrirvari

Þær skoðanir og spár sem hér koma fram eru byggðar á almennum upplýsingum sem Greiningardeild Arion banka hefur undir höndum þegar markaðspunktar eru ritaðir. Helstu heimildir eru ársskýrslur, afkomufundir og hluthafafundir auk annarra opinberra upplýsinga sem birst hafa í fjölmiðlum og á öðrum vettvangi. Upplýsingar í umfjöllun eru einungis birtar í upplýsingarskyni og þær ber ekki að skoða sem tilboð á einn eða annan hátt. Skoðanir og spár geta breyst án fyrirvara. Þrátt fyrir að þess sé sérstaklega gætt að upplýsingarnar séu réttar og nákvæmar þegar þær eru settar fram getur Arion banki, eða starfsmenn Arion banka ekki tekið ábyrgð á villum. Vinsamlegast hafið samband við markaðsviðskipti Arion banka eða ráðgjafa áður en gengið er frá viðskiptum sem byggja á þessum markaðspunktum. Arion banki hf. og starfsmenn félagsins taka ekki ábyrgð á því ef að gengi einstakra bréfa sem félagið mælir með kaupum á kunni að lækka og öfugt.

Arion banki, starfsmenn Arion banka, stjórnarmenn eða aðilar tengdir Arion banka kunna að eiga hagsmuna að gæta varðandi einstök félög sem greiningar, verðmatsskýrslur og annað útgáfuefni Greiningardeildar Arion banka lýtur að hverju sinni. Hagsmunir kunna að vera ýmsir t.d. sem hluthafar eða ráðgjafar í einstaka félögum, umsjónaraðilar útboða, viðskiptavaki útgefenda eða hagsmunir sem lúta að annarri veittri fjárfestingabankaþjónustu.

Athugasemdir, ábendingar og fyrirspurnir tengdar markaðspunktum sendist á netfangið greiningardeild@arionbanki.is